

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Heda 1:6, gamla komministerbostad, Östergötland

Linderson, Hans

2014

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2014). *Dendrokronologisk analys av Heda 1:6, gamla komministerbostad, Östergötland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2014:50). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

31 augusti 2014

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2014:50B

Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV HEDA, 1:6, GAMLA
KOMMINISTERBOSTAD, ÖSTERGÖTLAND**Uppdragsgivare:** Heda hembygdsförening C/o Sören Ewaldsson, Stentorpsvägen 5, 589 35
Linköping**Område:** Östergötland **Prov nr:** 17370-17380 **Antal borrh+sågprov:** 8+3**Dendrokronologiskt objekt:** Heda gamla komministerbostad**Resultat:**

Prov Nr Borrh Såg	Dendro nr:	Prov dokumentation V=stock Varv	Träd- slag	Antal år; 1 radier om inget annat anges	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)
1B	17370	Norr yttervägg V3	Tall	32	Sp 22, ej W	1768	1781-1811
2B	17371	N yttervägg V5	Tall	85	Sp 43, W	(1784)	(V 1784/85)
3B	17372	N yttervägg V6	Tall	65+c2	Sp 34+c2, W	1782+c2	1785 ± 2
4B	17373	N yttervägg V9	Tall	111	Sp 62, nära W	1783	1785 ± 2
5B	17374	S Ryggås, vinden	Tall	73;2	Sp 56, W	1785	V 1785/86
6B	17375	N ryggås, vinden	Tall	102	Sp 66, W	1785	V 1785/86
7B	17376	V gavel V1 från vindsgolvet	Tall	73	Sp 39, W	1785	V 1785/86
8S	17377	Bindbjälke över mellanvägg	Tall	99;2	Sp 60, W	1785	V 1785/86
9S	17378	N-S mellanvägg V4	Tall	56;3	Sp 40, W	1785	V 1785/86
10S	17379	N-S mellanvägg V5	Tall	143;4	Sp 72, W	1785	V 1785/86
11S	17380	SO hörnet	Tall	75	Sp 44, W	1785	V 1785/86

Kommentarer till ovanstående tabell

Provtagningen har inriktats på det man tror är den äldsta delen av byggnaden. Vi har därför tagit prover i västra halvan inklusive mellanväggen och vinden. Senare gjordes en kompletterande provtagning i byggnadens sydöstra hörn, vilken inledningsvis antagits vara en yngre byggnadsdel. Samtliga prover visar på en gemensam avverkningstid, **vinterhalvåret 1785/86**. Några prover har en bredare felmarginal men detta beror endast på provtagningstekniska skäl. Hela byggnaden kan därför dateras till 1786 eller möjligen något år senare.

Man har antagit att byggnaden skulle vara uppförd på 1600-talet. Av denna byggnads virke har jag inte funnit något spår. Det enhetliga resultatet av båda våningarna och väggarna visar att byggnaden är uppförd vid ett tillfälle. Måhända har det brunnit och att man snabbt har uppfört en ny byggnad.

Virkets proveniens är lokal, min bedömning är att huvuddelen av virket är hämtat inom någon eller några mil söder eller öster om Heda, förslagsvis Lysings häradsallmanning, Holaveden.

Tack till Sören Ewaldsson och Håkan Fredriksson som hjälpte mig vid protagningen.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendronummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Resultat inom parentes är inte helt säkra uppgifter.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se, Tel: 046-2227891